

Program de activități bazate pe terapia prin muzică pentru îmbunătățirea abilităților de comunicare la elevii cu dizabilitate intelectuală

The use of a music therapy program to improve communication in students with intellectual disability

Cristina BĂLAȘ-BACONSCHI¹, Mihaela ȚAMBREA²

Abstract

The development of language competence, of verbal skills and the enhancement of verbal communication in children with intellectual disabilities that leads to school and social inclusion requires a complex approach. Expressive language in children with intellectual disabilities is significantly related to verbal comprehension, to vocabulary, and also to the language difficulties of those children and to their early involvement in intervention programs. The present study is focused on the use of a music therapy program for five students with intellectual disabilities, communication difficulties and behavior disorders due to different causes, aged between 11 and 12. Measures before and after the implementation of the program were used to assess the psychological age of language and auditive understanding of language, the results showing significant improvements of verbal and non-verbal communication, the students proving in the same time a greater desire to interact with peers. As a result, students also acquired a greater ability of using gestures, mimics and other forms of non-verbal communication.

Keywords: intellectual disability, communication, expressive language, music therapy

Delimitări conceptuale - dizabilitatea intelectuală și abilitățile de comunicare

Dizabilitatea intelectuală, ca și concept, a suscitat numeroase interpretări în ultimii ani, fiind descrisă ca o tulburare de dezvoltare afectând abilitățile cognitive ale individului și având ca efect o scădere considerabilă a abilității conceptuale și de învățare Salami, 2019, citat de Jacob și colab., 2022). Dizabilitatea conceptuală este, pe de altă parte, conceptualizată ca rezultat al unei întârzieri de dezvoltare cerebrală în cursul perioadei developmentale, determinând limitări semnificative ale adaptării școlare, sociale, emoționale și comportamentale ale individului (Jacob și colab., 2022). Conform DSM-5 (2013) dizabilitatea intelectuală (tulburare intelectuală de dezvoltare) constă în deficite

semnificative în ceea ce privește funcționarea cognitivă, cât și în ceea ce privește comportamentul adaptativ, care este exprimat prin abilități conceptuale, sociale și pragmatice. (Bălaș-Baconschi, Roșan, 2015).

După OMS (2019) achiziția limbajului la copiii cu dizabilitate intelectuală este cel mai adesea semnificativ întârziată, iar unii dintre aceștia nu reușesc să dobândească un nivel al competenței lingvistice comparabil cu cel al copiilor cu dezvoltare tipică. Abilitățile lingvistice sunt conceptualizate ca forme ale expresiei verbale și non-verbale folosite în mod intenționat în scop de comunicare (Hofman și Muller, 2021).

Cercetările au demonstrat că tulburările din sfera limbajului oral dețin frecvența cea mai mare la această categorie de copii,

ele stând la baza majorității tulburărilor lor de comunicare (Hofmann și Muller, 2021). Aceste dificultăți sunt explicate pe de o parte, de cauze biologice înăscute sau de anumite particularități cognitive generale și pe de altă parte, de aspectele relaționale interindividuale (Tomasello, 2008). Pe de altă parte, există situații în care abilitățile lingvistice pot fi îmbunătățite la persoanele cu dizabilitate intelectuală în cursul adolescenței sau al vieții adulte (Rvachew și Folden, 2018; Terband și colab., 2018). Ca urmare, dacă se ia în considerare ipoteza achiziției limbajului influențată și de interacțiunea socială, este posibil ca unii copii și adolescenți cu dizabilitate intelectuală să beneficieze de stimularea abilităților de comunicare prin intermediul relaționării cu colegii de vârstă.

Unii copii cu dizabilități intelectuale au carențe în a decodifica mesajul primit, pe fondul lipsei de achiziții la nivelul limbajului verbal impresiv, neputând fi nici emițători, ca urmare a întârzierii în dezvoltare a limbajului verbal expresiv, ei întâmpinând dificultăți (de multe ori majore) de comunicare (Memisevic și Hadzic, 2013). Desigur că fiecare caz are particularitățile lui, astfel că de cele mai multe ori diferențierea se face, nu numai ca diagnoză, dar și prin metodele de îmbunătățire a abilităților de comunicare.

Elevii cu dizabilitate intelectuală întâmpină de asemenea dificultăți în folosirea cuvintelor, punând accentul pe cele al căror conținut semantic este ușor înțeles, acest aspect derivând din folosirea frecventă a stereotipiilor verbale și din dezvoltarea întârziată a operațiilor gândirii.

Există, de asemenea, o eterogenitate semnificativă în ceea ce privește înțelegerea limbajului, cu toate că, de regulă, scorurile care se obțin în acest domeniu dunt mai ridicate decât cele legate de producția limbajului. Studii relativ recente (Dworschak și colab., 2012, Memisevic și Hadzic, 2013), arată că un procent de aproximativ 90% dintre copiii cu dizabilitate intelectuală pot înțelege cuvinte, propoziții simple și cerințe. Mai mult, studiile și statisticile arată existența unui procent ridicat de elevi cu dizabilitate ușoară, medie și severă care prezintă tulburări de limbaj, severitatea dizabilității fiind un predictor important în privința prevalenței acestor tulburări. La elevii cu dizabilitate intelectuală apare și o variație semnificativă în ceea ce privește competențele limbajului pragmatic, acestea fiind extrem de importante pentru interacțiunea socială. Un studiu recent realizat de Diken (2019) menționează un procent de 80% dintre elevii cu dizabilitate intelectuală cu abiliități pragmatice scăzute sau foarte scăzute.

În afara limbajului verbal, formele alternative non-verbale de comunicare dețin un loc esențial la copiii cu dizabilitate intelectuală (Sigafos și colab., 2014). Ei folosesc mai adesea forme fizice ale comunicării non-verbale, de tipul gesturilor și expresiilor faciale. Pe de altă parte, sisteme de tipul celor augmentative și alternative au o contribuție semnificativă în favorizarea comunicării și stimularea dezvoltării limbajului expresiv (Therrien și colab., 2016).

O atenție deosebită a fost îndreptată în ultima perioadă către impactul unei socializări consistente asupra dezvoltării și

stimulării competențelor non-verbale și verbale la elevii cu dizabilități intelectuale (Hofman și Muller, 2021). În mediul educațional special, se poate constata existența unei mari diversități în domeniul abilităților lingvistice în rândul elevilor, unii dintre aceștia în pofida unui vocabular destul de vast, au o comunicare dificilă ca urmare a unor tulburări emoționale date de contexte familiale disfuncționale, alții, cu grad ridicat de sociabilitate, dar cu abilități foarte scăzute sau absente de limbaj expresiv, nu se pot face înțeleși, utilizând deseori limbajul non-verbal.

Terapia prin muzică în contextul dizabilității intelectuale

Muzica oferă un mediu structurat pentru accentuarea prozodiei sau a limbajului în contextul unei stimulări plăcute și încărcate de motivație. Terapeuții care folosesc muzica sunt pregătiți pentru adaptarea elementelor muzicale, tempo, ritm, melodie, armonie pentru îmbunătățirea strategiilor eficiente de comunicare (Geist și colab., 2008). Cercetările demonstrează faptul că aplicarea tehnicilor de terapie muzicală stimulează controlul respirator și muscular (Peters, 2000), crește intensitatea vocalizării și contribuie la dezvoltarea abilităților limbajului expresiv și receptiv, precum și la îmbunătățirea abilităților articulatorii (Zoller, 1991). Pe de altă parte, studii mai recente au scos în evidență o creștere la nivelul abilităților de comunicare socială la grupuri de copii preșcolari și de vârstă școlară cu tulburări de limbaj care au participat la activități muzicale de grup (Mayer-Benarous și colab., 2021).

Referindu-ne la tipurile de activități având la bază interacțiunea prin intermediul muzicii care sunt folosite în contextul dizabilității intelectuale, menționăm cele care implică responsivitatea partenerului de interacțiune, exersarea unor cântece care oferă un cadru structurat și previzibil acestei interacțiuni, fiind subliniate aspectele repetitive și motivaționale, inclusiv în contextul folosirii unor cântece cu numele participanților și a pauzelor pentru a le oferi copiilor posibilitatea inițierii comunicării (Johnels și colab., 2023). După cum menționează McFerran și Shoemark (2013) există patru etape care stau la baza construirii unor relații semnificative între terapeut și participanți prin intermediul muzicii: a) terapeutul ascultă cu atenție, b) își asumă responsabilitatea pentru structură, c) se caută inițierea de către participant și d) relația este construită în timp.

Prin participarea elevilor cu dizabilitate intelectuală la programe bazate pe activități muzicale se pot obține rezultate semnificative în domeniul motricității fine, al pronunției și al corectitudinii în exprimarea verbală, aspecte care au un impact puternic și asupra reducerii comportamentelor dezadaptative, asupra creșterii motivației și încrederii în forțele proprii și asupra comunicării sociale.

Metodologia cercetării

Scopul cercetării

Studiul de față își propune evaluarea eficienței implementării activităților bazate pe terapia prin muzică în vederea dezvoltării abilităților de comunicare la elevii cu dizabilități intelectuale.

Obiectivele cercetării

Stabilirea nivelului de dezvoltare a abilităților de comunicare pentru elevii cuprinși în studiu.

Elaborarea și implementarea unui program de dezvoltare a abilităților de comunicare, care să cuprindă tehnici bazate pe terapia prin muzică

Ipoteza cercetării

Utilizarea constantă a unui program bazat pe tehnici specifice bazate pe terapia prin muzică conduce la dezvoltarea comunicării la elevii cu dizabilități intelectuale.

Grupul de participanți

Grupul de participanți inclus în cadrul cercetării a cuprins elevi ai Centrului Școlar pentru Educație Incluzivă Nr. 1 Târgu Mureș, cu vârsta cronologică cuprinsă între 11-12 ani, la începutul studiului.

Grupul este format din 5 elevi, 4 băieți și o fată, cu dificultăți de comunicare, dizabilitate intelectuală ușoară, medie și severă, asociate cu sindrom Down, tulburări de comportament și curențe afective. În ceea ce privește etnia copiilor, aceștia sunt rromi, români, maghiari.

Tabelul 1. Participanții la studiu

Clasa	Vârsta	Sexul		Număr participanți
Clasa a V-a	11-12 ani	Feminin	Masculin	5
		1	4	

Instrumente de colectare și măsurare a datelor

Proba pentru cunoașterea vârstei psihologice a limbajului elaborată de Alice Descoeudres, alcătuită din 7 probe care

permit punerea în evidență a deficitelor de limbaj, determinând diferența dintre vârsta psihologică și cea cronologică. Ea permite calcularea vârstei limbajului, fiind structurată pe următoarele 7 aspecte de investigat în sfera limbajului :

- Contrarii cu obiecte și imagini
- Contrarii fără obiecte și imagini
- Completarea lacunelor dintr-un text vorbit
- Repetarea de numere
- Cunoașterea a 6 materii
- Denumirea a 10 culori
- Cunoașterea sensului unor verbe

Valorile realizate de fiecare copil la cele șapte probe sunt scrise în ordinea respectivă pe verticală, iar în dreptul lor se notează vârsta limbajului corespunzătoare din tabelul anexat probei. Se aplică algoritmul de calcul, obținându-se vârsta psihologică a limbajului copilului, care corespunde sau nu vârstei cronologice.

Testul pentru înțelegerea auditivă a limbajului (TACL-R) elaborat de Maureen Haynes (1973) pentru copii cu vârste între 3 – 9-11 ani urmărește comprehensiunea auditivă a limbajului copiilor pe trei categorii:

- Categoria 1 – clase de cuvinte și relații – urmărește semnificațiile literale și cele mai uzuale ale claselor de cuvinte.
- Categoria 2 – morfeme gramaticale – urmărește semnificația morfemelor gramaticale
- Categoria 3 – semnificația construcțiilor propoziționale dezvoltate.

Testul urmărește să surprindă în ce măsură diferă participantul investigat de celelalte persoane de același nivel de

vârstă, educație, mediu social și măsura în care diferă performanța relativă la abilități legate de aria limbajului de performanța relativă privind elementele specifice ale limbajului. El furnizează o privire de ansamblu a ariilor limbajului în care este posibil să existe un deficit.

Procedura de lucru

Cercetarea urmărește impactul pozitiv al tehnicilor bazate pe activități de terapie prin muzică în dezvoltarea abilităților de comunicare la elevii cu dizabilități intelectuale. Cercetarea s-a desfășurat în perioada februarie- iunie 2024 și s-au parcurs următoarele etape:

- etapa inițială (pre-experimentală)
- etapa de implementare a programului bazat pe tehnici de terapie prin muzică (experimentală)
- etapa finală (post-experimentală)

Etapă pre-experimentală presupune testarea nivelului inițial de dezvoltare a abilităților de comunicare ale elevilor cu dizabilitate intelectuală cuprinși în studiu.

Etapă experimentală presupune aplicarea programului de intervenție bazat pe tehnicile de terapie prin muzică, alternând sonoterapia cu ritmoterapia.

Etapă post-experimentală presupune retestarea nivelului de dezvoltare a abilităților de comunicare pentru elevii cuprinși în studiu.

Structura programului bazat pe terapie muzicală

Intervenția psihopedagogică s-a realizat pe baza unui program alternativ de sonoterapie și ritmoterapie. Pentru a demonstra importanța terapiei prin muzică în dezvoltarea comunicării la copiii cu dizabilități intelectuale, au fost

conturate și implementate o serie de activități muzicale ce vizează parametrul ritm și sunet.

Aceste activități muzicale au fost desfășurate pentru a crea noi căi de comunicare, cu ajutorul cărora participanții vor stabili cu mai multă ușurință relații interpersonale atât cu colegii, cât și cu alți copii de aceeași vârstă.

Rezultatele obținute de către copii în urma implicării lor în activități în ceea ce privește dezvoltarea motricității fine, încrederea în forțele proprii, pronunția și exprimarea, deschiderea unor noi canale de comunicare au fost o dovadă a eficienței includerii tehnicilor de terapie muzicală în cadrul programului de terapii de care copiii beneficiază.

Una dintre activitățile incluse în program reprezintă o aplicație practică desfășurată la clasă ce a cuprins un exercițiu ritmic intitulat „Sunetul ploii”, exercițiu care urmărea atingerea mai multor obiective:

- dezvoltarea simțului ritmic;
- formarea lateralității (identificare stânga-dreapta; localizarea unui obiect prin raportare la schema corporală proprie – în față-în spate, la stânga-la dreapta);
- dezvoltarea coordonării motrice;
- însușirea de reguli simple (așteptarea rândului în acest caz);
- stimularea comunicării;
- stimularea socializării.

Copiii sunt așezați în cerc alături de profesor își însușesc exercițiile prin imitație. Profesorul introduce succesiv elementele noi; de fiecare dată când se închide cercul se introduce mișcarea următoare.

În final, exercițiul se desfășoară în 4 timpi, astfel încât, la a patra rotație fiecare va executa cele 4 mișcări introduse de către profesor. Pot fi folosite și jucării sau instrumente muzicale de percuție. Această activitate a avut impact asupra posibilității copiilor de mânăuire a jucăriilor muzicale de percuție, stimulând într-o primă etapă dezvoltarea motorie.

Pe de altă parte, datorită asimilării exercițiilor pe baza imitației, copiii și-au îmbunătățit capacitatea atențională și cea mnezică, învățarea realizându-se ulterior, într-un ritm mult mai alert. Prin interacțiunea din cadrul activității, copiii au reușit o mai bună comunicare și integrarea regulilor stabilite de către profesor. Nu în ultimul rând, copiii au reușit să reproducă prin imitație diferite modele ritmice propuse de către profesor, acest aspect contribuind la dezvoltarea simțului ritmic.

O altă aplicație practică desfășurată la clasă, reprezintă tot o metodă terapeutică ce vizează exclusiv parametrul sunet. Sunetele sunt preluate din natură aproape în toate formele de manifestare: sunetul ploii, susurul/clipocitul izvorului, cântecul păsărilor, vâjăitul vântului, foșnetul frunzelor, pocnetul tunetului, lătratul câinelui, mieunatul pisicii, zborul păsărilor, etc. Această aplicație se va desfășura în mai multe sesiuni de terapie. Într-o primă ședință, participanții se vor familiariza cu aceste sunete ce provin din natură, audiind conștient un material muzical cu exemple reprezentative. Ulterior, acestora li se va cere să asocieze verbal onomatopeele corespunzătoare fiecărui sunet.

Se vor utiliza și materiale didactice suport, planșe cu diverse imagini din natură sau

înregistrări video pentru elevii care vor întâmpina dificultăți în a verbaliza, aceștia alegând planșa corespunzătoare sunetului audiat și imitând sunetul auzit.

Rezultatele cercetării

Scopul evaluării inițiale a fost cunoașterea nivelului abilităților și competențelor elevilor participanți la studiu. Pe baza acestor date a fost elaborat programul de intervenție pentru îmbunătățirea competențelor de comunicare ale participanților. Ca urmare a discuțiilor avute cu cadrele didactice, precum și cu părinții, prin observație directă, a consultării dosarelor de școlarizare ale copiilor și analiza rezultatelor școlare ale acestora s-a urmărit o mai bună cunoaștere a copiilor și a problemelor cu care aceștia se confruntă. Ulterior s-au aplicat probele de evaluare inițială, rezultatele obținute devenind elementul de bază în elaborarea planului de intervenție psihopedagogică.

În scopul ilustrării aspectelor menționate, vom prezenta unul dintre participanții la studiu, considerat reprezentativ pentru grupul de studiu. Este vorba de K.S., elev în vârstă de 13 ani, în clasa a V-a la Centrul Școlar de Educație Incluzivă nr.1 din Târgu-Mureș, diagnosticat cu dizabilitate intelectuală severă, tulburări de comportament, manifestări agresive, retard sever în domeniul limbajului și tulburare de dezvoltare a coordonării motorii. Elevul provine dintr-o familie cu părinți având dizabilitate intelectuală, fiind luat în plasament în regim de urgență la data de 02.02.2012, de către un asistent maternal profesionist și fiind foarte bine îngrijit.

În ceea ce privește evaluarea psihopedagogică ce rezultă din dosarul elevului, putem menționa: coordonare motorie relativ bună, lateralitate dreaptă, orientare spațio-temporală deficitară, identificarea elementelor schemei corporale; înțelege și operează doar cu noțiuni simple, recunoaște și denumește doar cuvinte uzuale, grupează obiecte după anumite criterii doar cu ajutor, memoria este mecanică, cu fidelitate foarte scăzută, capacitate slabă de focusare și concentrare a atenției, este ușor distractibil, motivația de învățare este extrinsecă, necesită încurajare permanentă pentru finalizarea sarcinii. Elevul participă cu interes inegal la activitățile școlare, uneori este mai implicat, alteori este mai greu de antrenat în activitățile clasei, participă cu plăcere și interes la activitățile muzicale. Elevul prezintă un vocabular foarte redus, comunică verbal foarte greoi, doar cu unii colegi de clasă, utilizează în general noțiuni simple cu rol de frază, adesea refuzând să comunice verbal cu cei din jur, înțelege semnificația globală a mesajului oral.

În ceea ce privește achizițiile școlare, deprinderile de citit sunt total absente, elevul întâmpinând dificultăți la identificarea semnelor grafice, deprinderile de scris sunt foarte slabe, necesitând suport punctat pentru trasarea elementelor, colorează fără a respecta conturul. Deprinderile de calcul sunt absente, elevul nereușind să efectueze operații matematice de adunare sau scădere nici cu ajutorul materialului concret.

Evaluarea inițială a participantului s-a realizat prin:

- Probele pentru cunoașterea vârstei psihologice a limbajului (7 probe) (Adaptare după ALICE DESCOEUDRES)
- Testul pentru înțelegerea auditivă a limbajului- (TACL-R)

În cele ce urmează se vor detalia rezultatele obținute înainte și după programul de intervenție:

Ca urmare a aplicării probelor de evaluare a limbajului se poate observa o discrepanță între vârsta cronologică și vârsta psihologică a limbajului, dificultăți în identificarea unor imagini pe fondul exprimării verbale, un nivel redus al capacității de comprehensiune a limbajului verbal.

Calcularea vârstei psihologice a limbajului (etapa pre-experimentală)

Tabelul 2. Vârsta psihologică a limbajului la evaluarea inițială: 3,5 ani

PROBA	Coeficientul corespunzător vârstei				
	3 ani	4 ani	5 ani	6 ani	7 ani
I. Contrarii (obiecte și imagini)	4				
II. Completare de lacune	2				
III. Repetare de numere			4		
IV. Materiale		5			
V. Contrarii (fără obiecte și culori)	4				
VI. Culori	2				
VII. Cunoașterea sensului verbelor	4				
Total punctaj:	25				

În urma evaluării inițiale, participantul la studiul de față obține un scor al vârstei psihologice de 3,5 ani, vârsta cronologică fiind de 12,9 ani.

În ceea ce privește evaluarea limbajului prin utilizarea Testului pentru înțelegerea auditivă a limbajului (TACL-R), elevul obține rezultate slabe în etapa evaluării inițiale, 10 din 40 de itemi, cu un număr de 30 de erori (Figura 1).

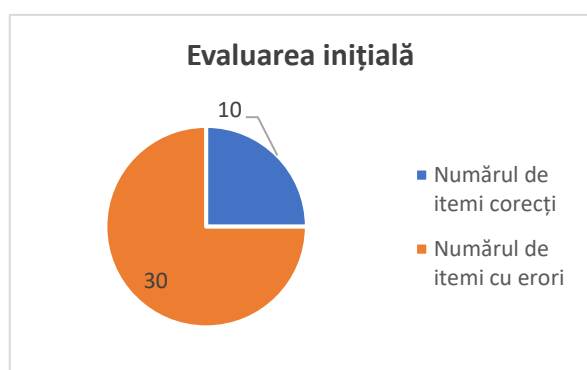

Figura 1. Evaluarea inițială a limbajului
Testul TACL-R

Participantul întâmpină dificultăți în înțelegerea auditivă în ceea ce privește unele cuvinte uzuale, astfel că în cadrul etapei evaluării inițiale a cercetării de față subiectul identifică și recunoaște doar anumite imagini, având dificultăți de înțelegere auditivă a limbajului.

În etapa următoare a fost implementat programul de intervenție, obiectivele acestuia fiind:

- Dezvoltarea comprehensiunii verbale
- Dezvoltarea capacităților de exprimare verbală prin creșterea vârstei psihologice a limbajului

Atingerea obiectivelor propuse s-a realizat prin desfășurarea unor activități având la bază elemente ale terapiei prin muzică - sonoterapia.

Activitățile bazate pe tehnica sonoterapiei au vizat:

- familiarizarea cu sunetele din natură (direct și prin înregistrări video): sunetul ploii, susurul râului, clipocitul izvorului, cântecul păsărilor, foșnetul frunzelor, lătratul câinelui, mieunatul pisicii, etc.;
- asocierea verbală a onomatopeelor (imitarea sunetelor);
- însușirea unor cântece care conțin onomatopee: Ploaia, În pădure, Prietenii cântăreți, Uf, de i-ar vedea pisica etc.

Activitățile din acest program au fost adaptate particularităților de vârstă și individuale ale participantului. Programul de intervenție s-a derulat pe parcursul a 16 săptămâni, în fiecare zi (de luni până vineri) și a constat din activități bazate pe tehnicile sonoterapiei, sub diferite forme, în timpul programului de terapie educațională. După patru săptămâni, a avut loc o evaluare intermediară, utilizând aceleași metode ca în evaluarea inițială cu scopul de a observa eficiența programului de intervenție. Observând progres în evoluția limbajului, s-a hotărât continuarea activităților propuse, urmate de etapa evaluării finale.

În cadrul evaluării finale, în privința calculării vârstei psihologice a limbajului, participantul a obținut un scor de 4,1 ani, care demonstrează un progres în acest sens raportat la evaluarea inițială, vârsta cronologică fiind de 13,1 ani.

Calcularea vârstei psihologice a limbajului (etapa post-experimentală)

Tabelul 3. Vârsta psihologică a limbajului la evaluarea finală: 4,1ani

PROBA	Coeficientul corespunzător vârstei				
	3 ani	4 ani	5 ani	6 ani	7 ani
I. Contrarii (obiecte și imagini)	4				
II. Completare de lacune	3				
III. Repetare de numere	3				
IV. Materiale	5				
V. Contrarii (fără obiecte și culori)	5				
VI. Culori	3				
VII. Cunoașterea sensului verbelor	6				
Total punctaj:	29				

Progresul înregistrat de participant ca urmare a aplicării programului de intervenție prin activități de terapie muzicală este reprezentat mai jos.

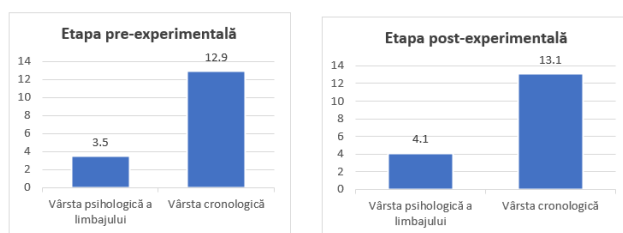

Figura 2. Analiza comparativă în privința vârstei psihologice a limbajului între evaluarea inițială și cea finală

În urma aplicării programului de activități bazate pe terapia prin muzică, se evidențiază de asemenea îmbunătățiri în ceea ce privește reducerea numărului de erori prin ameliorarea capacității de înțelegere auditivă a limbajului, de la 30 de itemi, la 25 itemi și evident, mărirea numărului de itemi cu răspuns corect de la

10 la 15, rezultatele evidențiind o creștere față de etapa pre-experimentală, participantul înregistrând o îmbunătățire în ceea ce privește înțelegerea auditivă a limbajului. Aceste aspecte pot fi vizibile în diagrama de mai jos.

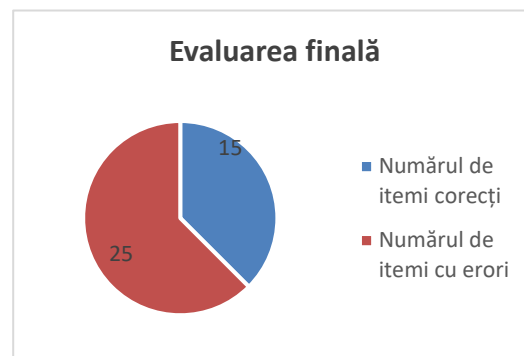

Figura 3. Evaluarea finală a limbajului Testul TACL-R

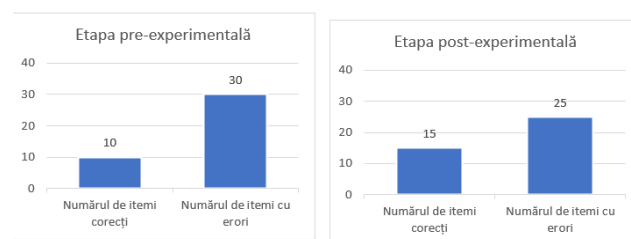

Figura 4. Analiza comparativă privind capacitatea de înțelegere auditivă a limbajului (Testul TACL-R)

Concluzii și limite ale cercetării

Cercetarea efectuată confirmă ipoteza de la care s-a pornit și anume faptul că utilizarea constantă a unui program bazat pe tehnici specifice ale terapiei prin muzică conduce la dezvoltarea comunicării la elevii cu dizabilități intelectuale. Cu alte cuvinte, utilizarea acestor tehnici în activități determină efecte pozitive semnificative asupra dezvoltării abilităților de comunicare.

În urma analizei comparative a rezultatelor obținute în etapa pre-experimentală și etapa post-experimentală, s-a evidențiat faptul că

elevii au făcut progrese în ceea ce privește dezvoltarea limbajului verbal, crescând vârsta psihologică a limbajului și scăzând numărul de erori în înțelegerea auditivă a limbajului.

În urma derulării acestui studiu, putem identifica o dinamică a dezvoltării comunicării verbale la elevii cu dizabilități în condițiile existenței, în cazul tuturor acestor categorii de copii, a tulburărilor de limbaj. După cum am afirmat anterior, formarea competenței lingvistice, obținerea performanței verbale și ameliorarea comunicării verbale deficitare a copiilor cu dizabilități intelectuale în scopul obținerii succesului școlar și adaptării și integrării lor școlare și sociale, necesită o abordare complexă a acestei problematice și impune stabilirea unor tehnici ameliorative.

Terapia prin muzică poate fi considerată o intervenție validă care are un impact semnificativ asupra unor arii de funcționare ale copiilor cu dizabilitate intelectuală fără apariția unor manifestări nedorite, adverse (Jacob și colab., 2022). Studiile arată de asemenea eficiența acestei intervenții în creșterea concentrării atenției, în stimularea abilităților de citire și în optimizarea interacțiunii părinte-copil.

Data fiind importanța deficitelor de comunicare în rândul copiilor cu dizabilitate intelectuală, terapeuții pot folosi calitățile muzicii pentru stimularea implicării acestora în activități, promovând, în același timp, comunicarea și dezvoltarea relațiilor sociale (Mendelson și colab., 2016).

Aspectele scoase în evidență cursul derulării studiului, pot să ne determine să

propunem includerea activităților bazate pe terapia prin muzică în programul educațional al elevilor cu dizabilități intelectuale, precum și formarea profesională a cadrelor didactice, prin instruirea profesorilor și a terapeuților în utilizarea tehnicilor de terapie prin muzică pentru a maximiza beneficiile terapeutice pentru elevii cu dizabilitate intelectuală.

În ceea ce privește limitele cercetării, se poate afirma faptul că studiul a fost realizat pe un grup restrâns de participanți, așadar în lipsa unor date concludente nu se poate afirma cu certitudine că rezultatele ar putea fi generalizate. De asemenea, perioada restrânsă de timp dedicată aplicării programului de intervenție luând în considerare și categoria de copii cu care s-a lucrat, nu poate garanta permanența abilităților și competențelor achiziționate, în lipsa continuării acestui program.

Bibliografie

- Bălaș-Baconschi, C. (2015). Dizabilitatea intelectuală (în colab. cu Adrian Roșan) în Roșan, A. (coord.) Psihopedagogie specială. Modele de evaluare și intervenție. Iași. Editura Polirom.
- Diken, O. (2019). Describing and comparing pragmatic language skills of Turkish students with typical development and inclusive education students with mild intellectual disability. *International Journal of Progressive Education*, 15, 157-166.
- Dworschak, W., Kannewischer, S., Ratz, C., & Wagner, M. (2012). Students with a focus on intellectual development [Schülerschaft mit

- demForderschwerpunkt "geistige Entwicklung]. Oberhausen: Athena.
- Geist, K., McCarthy, J., Rodgers-Smith, A., Porter, J. (2008) Integrating Music Therapy Services and Speech-Language Therapy Services for Children with Severe Communication Impairments: A Co-Treatment Model, *Journal of Instructional Psychology*, vol.35, no.4.
- Hofmann, V, Muller, C.M. (2021) Language skills and social contacts among students with intellectual disabilities in special needs schools, *Learning, Culture and Social Interaction*, 30.
- Jacob, U.S., Pillay, J., Oladipupo, O.O., Eni-Olorunda, T., Asiru, A.B. (2022) Music Therapy for Individuals with Intellectual Disabilities: A Systematic Review, *International Journal of Early Childhood Special Education*, Vol 14, Issue 02.
- Johnels, L., Vehmas, S., Wilder J. (2023) Musical interaction with children and young people with severe or profound intellectual and multiple disabilities: a scoping review, *International Journal of Developmental Disabilities*, 69:4, 487-504.
- Mayer-Benarous H, Benarous X, Vonthron F. and Cohen D. (2021) Music Therapy for Children With Autistic Spectrum Disorder and/or Other Neurodevelopmental Disorders: A Systematic Review. *Front. Psychiatry* 12:643234.
- McFerran, K. S., Shoemark, H. (2013). How musical engagement promotes well-being in education contexts: The case of a young man with profound and multiple disabilities. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-Being*, 8, 20570.
- Memisevic, H., & Hadzic, S. (2013). Speech and language disorders in children with intellectual disability in Bosnia and Herzegovina. *Asia Pacific Disability Rehabilitation Journal*, 24, 92-99.
- Mendelson, J., White, Y., Hans, L., Adebare, R., Schmid, L., Riggsbee, J., Goldsmith, A., Ozler, B., Buehne, K., Jones, S., Shapleton, S., Dawson, G. (2016) A Preliminary Investigation of a Specialized Music Therapy Model for Children with Disabilities
Delivered in a Classroom Setting, *Autism Research and Treatment*, ID 1284790.
- Peters, J.S. (2000). *Music therapy: An introduction*. Springfield, Il: Charles C. Thomas.
- Rvachew, S., & Folden, M. (2018). Speech therapy in adolescents with Down syndrome: In pursuit of communication as a fundamental human right. *International Journal of Speech-Language Pathology*, 20, 75-83.
- Salami, GA (2019). Stress among the caregivers of persons with intellectual disability in Nigeria. In O.A. Fakolade, O. Osisanya, and A.F. Komolafe (eds.). *Dynamics of special education* (pp.199-206) Ibadan: Department of Special Education University of Ibadan.
- Sigafoos, J., O'Reilly, M. F., Lancioni, G. E., & Sutherland, D. (2014). Augmentative and alternative communication for individuals with autism spectrum disorder and intellectual disability. *Current Developmental Disorders Reports*, 1, 51-57.

- Therrien, M. C. S., Light, J., & Pope, L. (2016). Systematic review of the effects of interventions to promote peer interactions for children who use aided AAC. *AAC: Augmentative and Alternative Communication*, 32, 81–93.
- Terband, H., Coppens-Hofman, M. C., Reffeltrath, M., & Maassen, B. A. M. (2018). Effectiveness of speech therapy in adults with intellectual disabilities. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 31, 236–248.
- Tomasello, M. (2008) *Origins of human communication*, Cambridge, MIT Press.
- World Health Organization. (2019). *ICD-10-WHO-version 2019*.
- Zoller, M. B. (1991). Use of music activities in speech-language therapy. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools*, 22, 272–276.

¹ Lector Universitar Departamentul de Psihopedagogie Specială, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca

E-mail: maria.balas@ubbcluj.ro

2. Profesor psihopedagog, C.S.E.I. nr.1 Târgu Mureș